

Uppgiftsbank åk 7–9

MoFi - Finsk skönlitteratur

Innehållsförteckning

Kalevala	2
1. Miellekartta	2
2. Some-profiili	2
Kansallisromantiikka	3
1. Vastaa kysymyksiin	3
2. Aleksis Kivi	4
Realismi	5
1. Minna Canth	5
2. Realismin vastakohtaisuuksia	5
Uusomantiikka	6
1. Eino Leino	6
2. Nocturne	6
Uusrealismi ja kansankuvaukset	7
1. Taustaa	7
2. Tehtävä	7
Modernismi ja tulenkantajat	8
1. Olavi Paavolainen	8
2. Tulenkantajat	8
Sotakirjallisuus	9
1. Tehtävä	9
Kirjallisuusanalyysi	10
<i>Kirjallisuusanalyysin opas</i>	10
<i>Esimerkki kirjallisuusanalyysi – Väinö Linna: Tuntematon Sotilas</i>	11

Kalevala

1. Miellekartta

Tee oma miellekarttasi teemalla Kalevala. Kirjoita ainakin seuraavista otsikoista; Mikä on Kalevala?, kieli, Elias Lönnrot, Miten syntyi?, Merkitys, Hahmot ja Juoni.

2. Some-profiili

1. Oppilaat jaetaan ryhmiin (2-3 henkilöä), ryhmille annetaan henkilöahmo, josta ryhmä toteuttaa some-profiilin.	Some-profiili luodaan esimerkiksi BookCreatorin tai Notabilityn avulla. Apukysymykset/valmis pohja. Keskeiset tiedot henkilöstä: uka hän on, mistä pitää, harrastukset, tykkäykset/ei tykkää, kaverit, parisuhdestatus, perhe, päivityksiä, mahdollinen työ... Jokaiselta voisi edellyttää profiilikuvaa – esimerkiksi kuvataiteen kanssa integrointi tässä kohtaa mahdollinen.
2. Profiiliin luodaan erilaisia sisältöjä, harjoitellaan myös kalevalamittaisen runon kirjoittamista. Voi keksiä myös muita profiiliin liitettäviä asioita, kuten meemejä, itse esitettyjä draamakuvia (stillkuvia)	Profiileihin etsitään sisältöä Sammon salat -sovelluksesta. Sovelluksen avulla opetellaan myös kalevalamittainen runo -> jokaiseen profiiliin liitetään itse keksitty, hahmoon sopiva, äänitetty kalevalamittainen runo.
3. Valmiit profiilit jaetaan yhteiseen Google Drive -kansioon (tai vastaavaan), voidaan kommentoida yhteisesti esimerkiksi ”asiantuntijaryhmissä” (esimerkiksi Aino-ryhmä kommentoi muita Ainona)	Profiileiden kommentointia ryhmissä.
4. Kootaan ajatuksia, käydään uudestaan läpi Kalevalaa – millaisia uusia näkökulmia ryhmätyö toi tarinan ymmärtämiseen/tulkintaan?	Keskustelua, voidaan myös pelata esimerkiksi Kalevala ja popkulttuuri -peliä

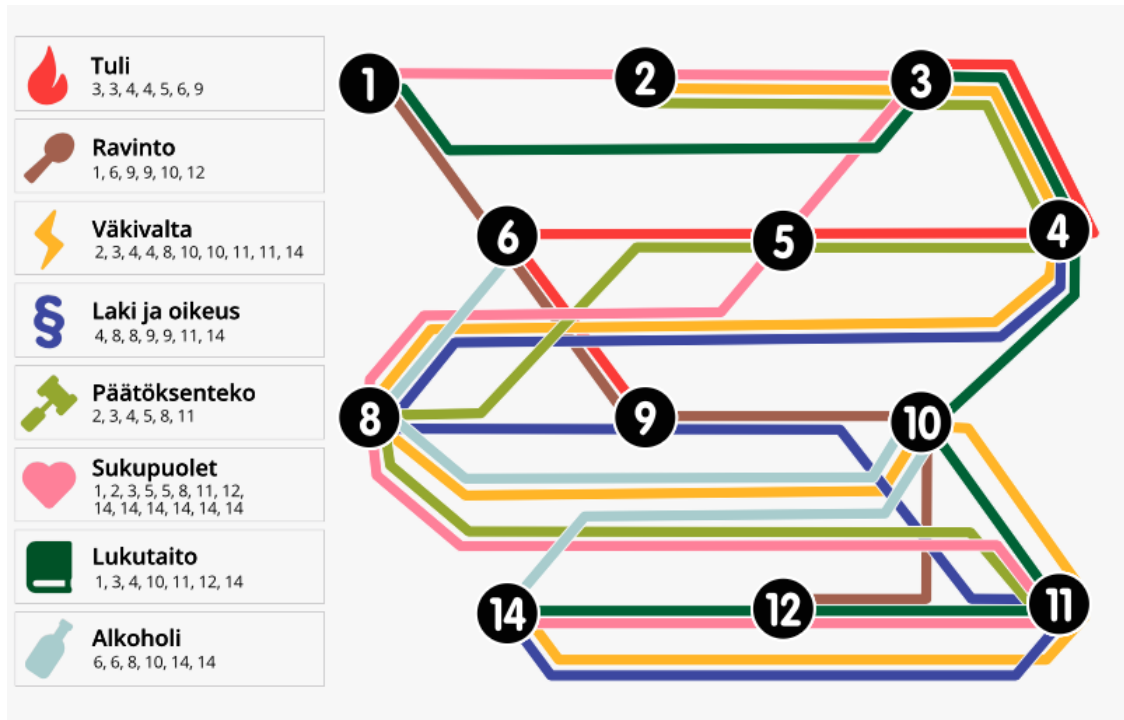
Kansallisromantiikka

1. Vastaa kysymyksiin

1. Mitä aiheita kansallisromantiikka suosi?
2. Mitkä kirjallisuuden lajit olivat kansallisromantiikalle tyypillisiä?
3. Miten kansallisromantiikka ilmeni Suomen kirjallisuudessa 1800-luvulla?
4. Keitä kirjailijoita ja mitä teoksia Suomen kansallisromantiikasta tunnet?

Keskustelutehtävä Aleksis Kiven Seitsemän veljestä romaanista.

Seitsemää veljestä voi lukea kehitysromaanina: koettelemusten kautta veljekset kasvavat yhteiskuntakelpoisiksi kansalaisiksi. Oppilaat saavat käsitellä romaania tästä näkökulmasta suullisten tehtävien avulla.

Karttaan on merkitty linjoina romaanissa toistuvia tapahtumia ja tilanteita. Oppilaat jakautuvat ryhmiin ja valitsee ryhmällensä jonkin kartan linjoista.

1. Oppilaat etsivät aiheeseensa liittyvät kohdat tekstikoonnista (<https://7veljesta.finlit.fi/node/261>), jossa on koottuna romaanin tekstit teeman mukaisiksi kokonaisuuksiksi (esim. tuleen liittyvät kohdat löytyvät liekin alta). Oppilaat lukevat annetut kohdat ja keskustelee ryhmässä, mistä tapahtuma johtui, miten se vaikutti veljesten elämään ja mikä merkitys sillä on romaanissa.

2. Ryhmät esittelevät havaintonsa muille: suullinen selostus, esim. missä yhteyksissä mainitaan veljesten lukemaan opettelu ja miten se edistyi tilanteesta toiseen. Esittely etenee aikajärjestyksessä.

3. Oppilaat kokoaa loppukeskustelussa yhteen kaikkien aiheiden (linjojen) havainnot siitä, minkälainen muutos veljeksissä tapahtuu. Mistä muutos johtuu ja miten se näkyy? Mitä romaani kertoo asenteiden ja arvojen muuttumisesta?

Realismi

1. Minna Canth

Lue [Kirsin book clubista](#) Minna Canthin teoksesta Hanna (voit käyttää hyväksesi myös muita lähteitä) ja kirjoita lyhyt juonitiivistelmä 2020-luvulla julkaistuun teokseen Hanna.

2. Realismin vastakohtaisuuksia

Keskustelutehtävä pienryhmille:

Luokka jaetaan neljän hengen ryhmiin. Kaikki oppilaat lukevat noin 100 sivun pituisen katkelman eri teoksista. Ensimmäiset ryhmästä lukevat Ahon *Papin tyttären*, seuraavat Pakkalan *Lapsia*, kolmannet Canthin *Kauppa-Lopon* ja viimeiset Ahon *Helsinkiin*. Kun oppilaat lukevat teosta he etsivät edustavinta katkelmaa tai kahta lyhyttä katkelmaa kuvaamaan mielestään teoksen tärkeää vastakohtaisuutta. (Oppilaita voi ohjata etsimään esim. vastakohtapareja kuin aikuiset ja lapset, valhe ja totuus, tytöt ja pojat, rikkaat ja köyhät, maaseutu ja kaupunki.)

Ensin oppilaat esittelevät katkelmia oman ryhmän jäsenille siten, että jokainen saa käsityksen ryhmän muiden jäsenten lukemista teoksista. Sen jälkeen vastakohtaparit kootaan taululle niin, että jokaiselle teokselle varataan oma sarake, johon merkitään, millaisia vastakohtaisuuksia opiskelijat ovat nimenneet teoksista.

Lopuksi keskustellaan siitä, millaisen kuvan vastakohtaparit antavat 1800-luvun lopun elämästä.

Uusromantiikka

1. Eino Leino

Eino Leino (alla) on uusromantiikan ajan tunnetuimpia runoilijoita. **Ota selvää, miten seuraavat asiat ja henkilöt liittyvät Leinoon:**

- a. Paltamo
- b. Päivälehti
- c. Helkavirsiä
- d. L. Onerva
- e. boheemius
- f. Suomen sisällissota 1918
- g. 1926

2. Nocturne

Kuuntele Vesa-Matti Loirin kuuluisa tulkinta Eino Leinon runosta Nocturne:

<https://youtu.be/Edez310w5Pg>. Tulkitse runoa symbolistisena tekstinä. Mitä Leino tarkoittaa sanoessaan:

- a. En ma enää aja virvatulta
- b. Pienentyö mun ympär elon piiri
- c. Edessäni hämäräinen tie, tuntemattomahan tupaan vie

Uusrealismi ja kansankuvaukset

1. Taustaa

Suomessa suurlakko (1905), itsenäistyminen (1917) ja kansalaissota (1918) olivat tapahtumia, jotka vaikuttivat monin tavoin yhteiskuntaan, ja myös kirjallisuuteen. Realistiset kansankuvaukset jatkuivat uusista näkökulmista. Kirjailijat nostivat esiin myös maaseudun ihmisten elinolot ja ihmisen ja luonnon väliset suhteet.

Aiheina esim. köyhien ja rikkaiden väliset erot, naisten eriarvoisuus ja lasten heikko asema sekä ihmisen ja luonnon välinen suhde. Tarinoiden päähenkilöt olivat tavallisia ihmisiä ja 1900-luvun alun tapahtumat näkyvät kirjallisuuden aiheissa.

1900-luvun alusta uutena piirteenä kirjallisuuteen tuli huumori. Jotkut kirjailijat halusivat huumorin keinoin kuvata tavallisen kansan elämää ja vaikeuksia.

Ilmari Kianto: Punainen viiva (1909) tapahtumat sijoittuvat vuoden 1907 eduskuntavaaleja edeltävään aikaan. Siinä kuvataan köyhiä korpikylän asukkaita ja heidän poliittista heräämistään.

Joel Lehtonen: Putkinotko (1919-1920) päähenkilö Juutas Käkriäinen on täydellinen antisankari: itsepäinen, ennakkoluuloinen, kiroileva, laiska ja saamaton miehenjullikka, joka ansioituu pääasiassa viinan salapolttamisessa.

Muita suomalaisia uusrealisteja: Maria Jotuni, F.E. Sillanpää, Johannes Linnankoski, Maiju Lassila.

2. Tehtävä

1. Lue kahden uusrealismin kirjailijan kirjoista otokset.
2. Kirjoita lyhyt (noin 1 sivu) kansankuvaus joka sijoittuu vuoden 2020-2021 korona-aikaan. Valitse yksi aihe johon keskityt esseessäsi: ihmisten ja luonnon välinen suhde, työmarkkina, ystävät, koulu.

Modernismi ja tulenkantajat

1. Olavi Paavolainen

Kuuntele yksi (saa kuunnella myös useita) vapaavalintainen osa Ylen podcastsarjasta [Olavi Paavolaista etsimässä](#) ja kirjoita siitä lyhyt (noin 1 sivu) refleктоiva essee.

2. Tulenkantajat

Vaikka modernismi tuli vallitsevaksi tyyliuunnaksi suomenkieliseen kirjallisuuteen vasta 1950-luvulla, joukko suomenkielisiä nuoria runoilijoita ennakoivat modernismin tuloa perustamalla vuonna 1924 Tulenkantaja-ryhmän.

Tulenkantajat kirjoittivat vapaamittaista ja vapaarytmistä modernia runoutta.

Heidän iskulauseensa "Ikkunat auki Eurooppaan!" kuvaa niin ryhmän asennetta kuin myös runouttakin: he ihailivat eurooppalaisuutta, urbaania kaupunkilaisuutta, kaukaisten maiden eksotiikkaa, elinvoimaa, tekniikkaa ja vauhtia.

Tehtävä:

1. Lue artikkeli tulenkantajasta Erkki Valasta: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/03/20/tulenkantaja-erkki-vala-olisi-tanaan-trollien-ja-vihapuheen-ykkoskohde>.
2. Jos nykyaikana olisi samanlainen ryhmä kuin Tulenkantajat, minkä niminen se olisi ja mikä olisi heidän iskulauseensa?
3. Kirjoita oma mielipidekirjoitus jostakin nykyajan ajankohtaisesta temasta joka on sinun mielestä nostaa esille, esim. translaki, naisen ja miehen eriarvoisuus, korona, maahanmuutto, perhevapaaudistus.

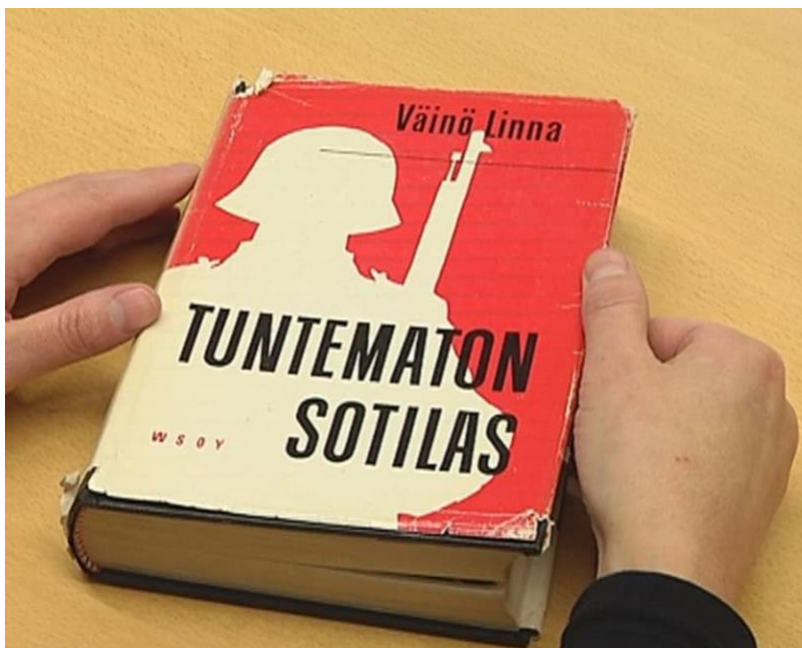
Sotakirjallisuus

1. Tehtävä

Tutki miten romaaniteksti kääntyy elokuvaksi. Lukekaa katkelma Väinö Linnan teoksesta Tuntematon sotilas (s. 135-138) täältä: <https://elokuvapolku.kavi.fi/sivupolku/tuntematon-sotilas-kirjasta-kohtaukseksi/> ja katso koko elokuva tästä linkistä: <https://elokuvapolku.kavi.fi/katso-elokuvia-koulussa/kotimaiset-klassikot/tuntematon-sotilas/>.

Vertaa kirjan tekstiä elokuvan kohtaukseen, ja vastaa parin/pienryhmän kanssa alla oleviin kysymyksiin:

- Millä elokuvallisilla keinoilla kohtaus on elokuvassa kerrottu?
- Miten elokuvan kohtaus eroaa kirjan vastaavasta?
- Onko kohtauksen dialogissa ja kielessä eroa kirjan vastaavaan?
- Mitä voitte päätellä henkilöahmoista näiden otteiden perusteella?
- Miten henkilöahmojen luominen eroaa kirjasta verrattuna elokuvaan?

Kirjallisuusanalyysi

Kirjallisuusanalyysin opas

Seuraa oppaan ohjeita tarkasti. Kirjoita aina kokonaisin lausein ja huolehdi, että käsittelet pyydettyjä asioita. Aloita uusi kappale aina uuden tehtävänannon kohdalla. Kun teet näin, tekstistäsi muodostuu yhtenäinen kokonaisuus, ja jokainen kappale muodostaa oman käsittelyosan tekstissäsi.

Saat mielellään liittää lyhyen teksinäytteen kirjastasi, esimerkiksi pätkä dialogista, henkilökuvauksesta ja tai kirjan juonellisesta huippukohdasta. Se voi myös olla kirjan paras virke, joka jäi mieleesi.

1. Esittele kirjan **kirjoittaja, nimi** ja **aihe** (lyhyesti mistä kirja kertoo). **Milloin** kirja on valmistunut? Ketkä ovat kirjan **keskeiset henkilöt**? Kuka tai ketkä ovat kirjan **kertojia**? Kenen/keiden **näkökulmasta** tapahtumia tarkastellaan? Pysykö kertoja ja näkökulma samana vai vaihteleeko se?

2. Esittele kirjan **päähenkilö** tai -henkilöitä. Tuo esiin ulkoisia seikkoja, elämäntilannetta, luonnetta ja persoonallisuutta. Mitä päähenkilö kokee kirjan aikana? Millaisia valintoja hän tekee elämässään ja millaisten ongelmien parissa hän kamppailee? Muuttuuko ja kehittykö päähenkilö kirjan kuluessa, miten? Mikä häntä muuttaa?

3. Käsittele kirjan **sivuhenkilöitä**. Keitä muita henkilöitä teoksessa on? Kerro heistä muutakin kuin nimet. Mikä merkitys eri sivuhenkilöillä on? Miten he vaikuttavat päähenkilöön, hänen elämäänsä ja kirjan tapahtumiin?

4. Esittele kirjan **miljöötä**, eli missä tapahtumat käydään. Mihin historialliseen aikaan kirjan tapahtumat kytetään? Miten ajankuva näkyy kirjassa? Kuvaile tärkeimpiä tapahtumapaikkoja.

5. Millainen on kirjan **juoni**? Missä tilanteessa kirja alkaa, ja mihin tilanteeseen vievät juonta eteenpäin? Esittele tapahtumien kulun eli juonen käännekohdat napakasti mutta havainnollisen selkeästi.

6. Päätä analyysisi **teeman** pohdiskeluun. Mikä tai mitkä ovat kirjasi teemat eli mitä se väittää aiheestaan? Millaisia asioita lukija alkaa kirjan myötä pohdiskella? Millaista **kieltä** kirjassa on käytetty? Onko se kirjoitettu yleiskielellä, murteella tai jonkin ryhmän erikoiskieltä?

Väinö Linnan sotaromaani *Tuntematon sotilas*, kuvaa konekiväärikomppanian kokemuksia jatkosodassa. Kirja on ilmestynyt vuonna 1954. Kirjassa on monia kiinnostavia henkilöitä. Keskeisiä henkilöitä teoksessa ovat Hietanen, Honkajoki, Kariluoto, Koskela, Lahtinen, Lammio, Lehto, Rahikainen, Riitaoja sekä Rokka. Kirjan tapahtumia tarkastellaan Väinö Linnan näkökulmasta.

Koska teoksessa ei ole yhtä tai muutamaa selkeitä päähenkilöitä, olen valinnut kolme jotka mielestäni ovat kiinnostavia. Ensimmäinen on alikersantti Antero Rokka, joka on maanviljelijä kotoisin Kannakselta. Hän oli äänessä suurimman osan ajasta, mutta oli sotatilanteissa komppanian paras. Hän tuhosi esimerkiksi neuvostoliittolaisen joukkueen ja vangitsi puna-armeijan kapteenin. Rokka ei kuitenkaan piittaa armeijan kurista, mikä johtaa jatkuviin yhteenottoihin komppaniapäällikön Lammion kanssa.

Alikersantti Urho Hietanen on varsinaissuomalainen maanviljelijä. Hän suhtautui muihin ihmisiin, myös vihollisiin, hyväntahtoisesti. Hän yleni kirjassa kersantiksi, koska hän osoitti rohkeutensa tuhoamalla panssarivaunun miinalla. Hietasen haavoittuminen ja kuolema ovat teoksen järkyttävämpiä kohtauksia, kun Punaisen Ristin kuljetusautoa vastaan hyökätään ja sokeutunut, ja juuri ja juuri tajunnassa oleva Hietanen yrittää pelastaa palavasta autosta haavoittuneita.

Viimeiseksi halusin nostaa esille seuraavan henkilön. Alikersantti Lehto on synkkä ja äärimmäisen kova tamperelainen aliupseeri. Hän joutuu riitaan kapteeni Lammion kanssa jäätyään kiinni luvattomasta poistumisesta ja ruokavarkaudesta. Hän haavoittuu vaikeasti edetessään pimeässä halki vihollisen miehityksen ja riistää itseltään hengen omalla aseellaan.

Sivuhenkilönä haluaisin esitellä sotamies Vanhalan, joka oli kirjan alussa todella ujo mutta kirjan edetessä hän kuitenkin vapautuu ja hän tekee vaikutelman, sillä että hän hihittelee paljon. Tositilanteen tullessa, hän on kuitenkin rohkea sotilas. Vanhalan vaikutus päähenkilöihin oli kaikkiin erilainen. Lehtoa hän suututti hihittelemällä, Hietasen kanssa hän oli hyvissä väleissä ja Rokka naureskeli hänen kanssaan.

Kirjan kuvaus tapahtuu aikavälillä 1941-1944 jatkosodan aikaan. Tyypillisin miljöö on metsä, koska suurin osa taisteluista käydään metsiköissä. Miljöö kuitenkin vaihtelee sodan edetessä joskus myös soiksi ja aavoiksi alueiksi. Kirjan alussa tapahtumat sijoittuvat paloaukealle, joka toimii armeijan ”harjoittelualueena”. Kun suomalaiset valtaavat Äänisen niin ollaan sodan runteleman kaupunginmiljöössä. Talvisin Suomen sotilaat joutuivat muun muassa kärsimään kovista pakkasista ja kesäisin metsän kosteista soista.

Väriä miljööseen tuo myös kaikki eri henkilöahmot, jotka ovat kotoisin eri paikkakunnilta ympäri Suomea.

Kirja alkaa sillä, että jatkosota alkaa ja suomalaiset sotilaat ja reserviläiset saavat liikkeellepanomääräyksen rintamalle. Rintamalla tehdään viholliskosketus, mutta suhteellisen hauras ja epäjärjestelmällisen vihollisen hyökkäys torjutaan ja suomalaiset aloittavat offenssiivin. Sota jatkuu niin, että suomalaiset etenevät pienin viholliskosketuksin vanhan rajan yli ja lopulta aina Äänisen kaupunkiin asti. Kirjassa tarkastellaan jatkosotaa jalkaväkirykmentin konekiväärikomppania 8:n näkökulmasta. Juoni on historiallisesti tarkka, koska se ei poikkea todellisesta sodan kulusta. Kirjan hahmot perustuvat todellisiin henkilöihin, mutta Väinö Linna ei ole käyttänyt oikeita nimiä kirjassa.

Sotilaat teoksessa halveksivat kukkoilevia upseereita ja sotilaiden ylenkatse kohdistuu ennen muuta Lammioon, mutta myös taistelulähettilä Mieloseen, ”kapitulantti” Sinkkoseen ja everstiluutnantti Karjulaan. *”Lammion äänensävy ja hänen ylimieliset sanansa pistivät häntä sielun pohjaan saakka, ja tästä hetkestä Lehto vihasi Lammiota synkästi ja leppymättömästi.” ”Tuon perkeleen kuovin ne siihen nyt sysäsivät. Ihme, ettei se vaatinu kunniatekkoo.”*

Tuntemattoman sotilaan teoksen teemoina ovat mielestäni sotilaiden periksiantamattomuus, sodan taistelut ja tunteet. Erilaiset taistelut ovat myös keskeinen teema kirjassa.

Kirjan lukemisen aikana lukijana alkaa pohdiskelemaan mitä suomen itsenäistyminen tarkoittaa ja mitä uhrauksia esi-isämme tekivät jälkipolvien puolesta. Ja koska *Tuntematon sotilas* sisältää runsaasti murteellista ilmaisua teos tuntuu niin todentuntuiselta. Mielestäni myös murteet ovat yhteydessä teoksen henkilöiden luonteenomaisiin piirteisiin. Myös murteiden avulla Linna on luonut sotilaille karaktääriä ja taustaa ja voidaan murteiden avulla päätellä esimerkiksi mistä päin suomea henkilöt tulevat.